

ТМ	Г. XXVI	Бр. 3	Стр. 465 - 467	Ниш	јул - септембар	2002.
----	---------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Критички оцена
Примљено: 05.08.2002.

Павел Домоњи

НАЦИОНАЛНИ ИДЕНТИТЕТ? НЕ, ХВАЛА!

Ја сам Павел Домоњи. Зашто се већ на почетку легитимишем? Зато што желим да скренем вашу пажњу на два тривијална детаља: прво, нико од нас не бира нацију унутар које ће се родити и, друго, када смо се већ родили и добили име и презиме, оно, то име и презиме, ако већ не откривају, а оно сугеришу нашу националну припадност.

Истичем ову тривијалност, јер се ту, сасвим је могуће, крију извесне разлике међу нама. На пример, чињеници да сам рођен унутар словачке националне заједнице придајем управо онакво значење какву она, по моме мишљењу, и заслужује. Дакле, никакво. Исто тако, ни чињеници да сам Словак не придајем већу важност.

Навешћу један детаљ из приватне биографије. За пет или шест година колико сам се бавио новинарством само сам неколико текстова објавио на словачком језику. Текстови су написани на српскохрватском а затим их је неко у редакцији *Хлас луду*, *Взлет или Нову живот* превео на словачки језик. Или, да то кажем другачије, на језик којим говори моја мајка, односно моји родитељи. Желим, када већ помињем матерњи језик да кажем следеће: матерњи језик је, као што сама реч каже, језик моје мајке, али то није мој језик. Мој језик је онај помоћу кога могу да на најбољи начин искажем оно што мислим, желим и осећам. То је, у бољој варијанти, српскохрватски, а у горој српски језик. Језику, као што видите, не придајем никакво метафизичко и надреално значење, нити себе сматрам чуваром или неговатељом културног (националног) идентитета, у овом случају, војвођанских Словака.

Некакав освешћени или, пак, острашћени Словак могао би ми презриво спочитнути да не поседујем национални осећај, да сам национални нихилист или, још горе, национални изрод. У реду. Али, обратите пажњу: иако сам нихилист и изрод ја сам, ипак, национално одређен. То нам говори – Шта? – да из нације не можемо изаћи као што, на пример, можемо изаћи из неке политичке партије. Неко може данас бити љубитељ и члан неке, рецимо, левичарске а сутра, или прекосутра, десничарске странке, али не може данас бити Словак, а сутра Мађар или Хрват.

Но, обратите пажњу на још две ствари: прво, левичар или десничар, то је, у овом случају, ирелевантно, и Словак. Можемо, дакле, бити и левичари, и Словаци, и новинари, и војвођани, итд. Шта хоћу рећи? Само то да

се у нама стиче неколико идентитета. Који ће од идентитета више доћи до изражаја, то зависи од друштвених прилика и околности. Ако неко, на пример, вређа старопазовчане и назива их свакаким погрдним именима та ће компонента нашег идентитета доћи до већег изражаја од оне да смо, рецимо, риболовци.

Међутим постоји још нешто: неко ме је идентификовао као националног одпадника. Није важно да ли се тај неко зове Мартин, Јанко или Зденко; није, дакле, важно конкретно име особе која изриче ту, у посткомунизму, најстрашнију клетву. Оно што је важно јесте чињеница да унутар нације постоји једно привилеговано место моћи које члановима политичке или културне елите, на пример, даје дискреционо право да просуђује о мери нечијег словаштва, српства, хрватства, итд.

То је друга ствар на коју сам желео да скренем пажњу. Национални је осећај, ако је о њему реч, нешто што спада у интимни регистар сваког појединца. Појединац може, али не мора у свом интимном регистру поседовати тај фамозни национални осећај. Он, заправо, није ни дужан да га поседује. Оног тренутка када се од некога очекује да некаквим јавним гестом демонстрира тај осећај, тада на делу имамо присилу и терор. Зашто? Зато што имамо интервенцију у интимну сферу појединца, у нешто у што други, било да је реч о партијама, цркви, држави, итд. немају и не смеју имати никакав приступ.

Да будем посве јасан – ја сам потпуно на страни тих изрода, отпадника, издајника и ниткова, већ како их тко назива, и не кријем своје симпатије према људима који, без икаквог устручавања, исприке или страха, јасно и гласно изјављују како их Словаци, Срби, Мађари или Хрвати, да не набрајам даље, не интересују! Нација, уосталом, и постоји само зато да би смо јој окренули леђа и из-родили се у нешто друго и боље од верних синова нације. Никада, на пример, нисам разумео зашто уместо Кафке, Фокнера или Крлеже, морам читати Паља Бохужа или Владимира Хурбана Владимировића?!

Ако ме национални идентитет не интересује, зашто сам послао ово неколико реченица?

Можда се одговор на ово питање крије у следећој епизоди, опет приватног карактера. Како се мој син приближавао поласку у школу, тако су моји и женини родитељи све жешће постављали питање у коју ћемо га школу уписати. Подсећам вас да у Старој Пазови постоје две основне школе – Јанко Чмелик и Бошко Палковљевић Пинки. Већ из назива школа можете, претпостављам, наслути како је гласило њихово питање. Дакле, на питање: Хоћете ли дете уписати у српску или словачку школу? – ми смо одговорили да наше дете заслужује најбоље, те да ни српска, ни словачка школа, нису за њега довољно добре, да оно заслужује боље, те да ће ићи у бољу школу. Но, без обзира на наше одговоре, стално смо били на почетку: Да ли је боља српска или словачка школа?

О чему говори ова згода из приватне историје? У чему је неспоразум? Како школу виде и разумеју две стране? Да ли је школа установа која посредује знање или је она нешто више од тога, нешто утолико драгоцене није уколико се више опире рационалном поређењу? Чињеница да понуђени одговори и аргументи нису произвели никакве промене у начину размислања наших родитеља, да су остали без икаквог утицаја, јасно говори да

су они, родитељи, школу мање видели као просветну установу, а више као националну институцију која, организацијом ужитка у националној ствари, ствара свест о националној припадности, о националном идентитету. Ако је школа национална институција, она, наравно, није само то, али је услед етнонационалних мобилизација пречесто свођена управо на то, може ли, онда, оптирање за бољу школу бити доживљено другачије а не као нелојалност нацији, као изневеравање природног тока ствари, као кршење неписаног правила према коме је школа већ а priori изабрана и одлучена, рецимо, националном припадношћу оца?

Ако нам овај пример из приватне биографије нешто говори, онда нам говори о томе да да не можемо некажњено припадати нацији! Онога тренутка када смо рационално замишљену егзистенцију школе претпоставили њезиној емпиријској евиденцији већ смо прекршили наслеђену, традицијом и обичајима учвршћивану процедуру уписа, пореметили природни, саморазумљиви ток ствари. Као онај ко је прекршио и изневерио правило које управља понашањем, рецимо, мог брата или пријатеља, ја сам изложен презиру непосредне околине, јер, "стиди се да је Словак". Као неко ко сматра да словачка школа није довољно добра за његово дете ја сам, као изрод, изнова интегрисан у нацију, али сада као њено друго и скривено лице, као њезино мрачно и опсцено наличје.

Ако из нације не можемо изаћи, ако јој не можемо некажњено припадати, шта нам, онда, преостаје? У "Метастази уживања" Славој Жижек, позивајући се на Хегела, даје следећи одговор: Хегел је био први који је логику индивидуализације образложио као секундарну, супститутивну идентификацију: ако субјект треба да потврди себе као "аутономну индивидуу", он мора да се отцепи од своје примордијалне "органске" заједнице (етничке групе, итд), да пресече своје везе са њом и да, такорећи, одбаци своју темељну покорност, да "суспстанцу" свог бића препозна у другој, секундарној заједници, која је "апстрактна", "артифицијелна", која није више спонтана, већ је посредује-конституише-одржава деловање независних слободних субјеката (стр. 91).

Дакле, тек када пресече пупчану врпцу која га везује за органску, етничку заједницу, човек може себе задобити као аутономну индивидуу. Но, шта то, онда, значи? Само то да Словак, Србин, Мађар или Русин... више не заслужују да их човек изабере! Зашто? Из једног посве једноставног разлога: због природне сраслости Словака, Србина, Мађара или Русина... са оним природним током ствари унутар кога су неке битне одлуке већ а priori донете.